

TAIDESISÄLTÖJÄ VAUVAPERHEILLE: TAIDETEOKSIIN TUTUSTUMINEN SISÄLLÖT SEKÄ KONKRETIA HUOMIOIDEN, POHJANA VAUVOJEN VÄRIKYLPIY -TOIMINTA.

Sanna Pajunen-Kyynäräinen, sanna.pajunen-kyynarainen@pori.fi, Vauvojen värikylpy

1 JOHDANTO

Vauvaperheet taidenäyttelyssä ovat nykyään melko tuttu näky. Näin ei kuitenkaan ole aina ollut. Lastenkulttuurikeskus Kruunupää on toiminut vauvojen ja taiteen yhdistävänä pioneerina vuodesta 2003 lähtien. Vauvojen värikylpy -menetelmä syntyi Kruunupään johtaja Päivi Setälän ideasta järjestää vauvaperheille taidetoimintaa muskarin, vauvajumpan ym. harrastustoiminnan rinnalle. Vauvakulttuurista puuttui yleisesti vielä tuolloin 2000-luvun alussa harrastus, jossa vauva pääsisi toteuttamaan itselleen tyypillistä kuviointia, hypistelyä ja visuaalista jokeltelua. (Setälä, 2011; Vauvojen värikylpy, s.8.) Samalla kun Porin lastenkulttuurikeskus (nyk. Kruunupää) perustettiin, sai alkunsa nyttemmin jo valtakunnallisesti sekä kansainvälisesti levinnyt Vauvojen värikylpy -toiminta. Lastenkulttuurikeskus toimi tuolloin Porin taidemuseon alaisuudessa, jolloin näyttelyvierailut museon omissa nykytaidenäyttelyissä oli luonteva osa Vauvojen värikylpy -työpajatoimintaa.

Taidenäyttelyissä vierailu vauvan kanssa ei ollut itsestäänselvyys. Taidemuseot ovat monesti mielletty paikoiksi, joissa tulee olla hiljaa ja olla häiritsemästä muita näyttelykävijöitä. (Itkonen, 2011; Taidekuvan äärellä, s. 68). Taiteen tilat eivät välttämättä ole myöskään ensisijaisesti suunnattu lasten vierailtaviksi tiloiksi välineistöltään ja palveluiltaan. Esimerkiksi valmiita opasteita ja julkaisuja ei oikein ole saatavilla siitä, miten vauvaperheille yhtenäisenä yksikkönä (vauva ja vanhempi molemmat huomioon ottaen) tai esimerkiksi suoraan 3–24 kuukauden ikäisille opastetaan pedagogisesti tai elämyksellisesti teoksista ja niiden sisällöistä. Toisaalta hyvin vaikeasti löytyy myös tietoa siitä, minkälaisia tunteita vauva kokee taiteen äärellä ja mitä hän katsoessaan havainnoi. Tiedon puuttuessa myös vanhemmille voi herätä kysymyksiä, miksi vauva katsoisi taidetta, jos hän ei siitä vielä mitään ymmärrä? Lastenkulttuurikeskus Kruunupään Vauvojen värikylpy -ohjaajina meille on kertynyt hyviä käytännönkokemuksia sekä behavioristisia havaintoja aitojen vuorovaikutustilanteiden ja taiteen ääreltä. Tästä johtuen pedagoginen kehittämistehtäväni avaa vauvaperheiden kanssa toteutettuja taidenäyttelyvierailuja ja toiminnan nykyhetkeä.

Kuva 1. 4-11kk Vauvojen värikylpy -perheet Porin taidemuseossa. (Kruunupään arkisto 2011).

2 PEDAGOGINEN KEHITTÄMISIDEA: VAUVAPERHEIDEN NÄYTTELYVIERAILUN TAUSTAA.

Vauvojen värikylpy -toiminnassa on kyse mm. vauvan oman ilmaisuuden esiintuomisesta, varhaisesta vuorovaikutuksesta ja elämyksellisestä toiminnasta koko perheelle.

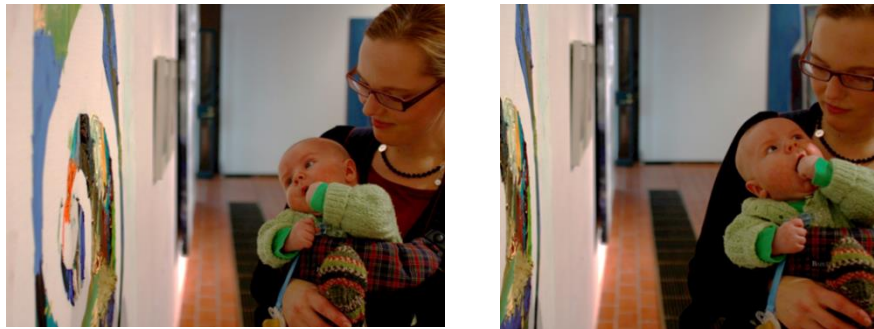
Vauvojen värikylpy tempaa niin lapset kuin aikuiset mukaan hetkessä olemiseen sekä antaa mahdollisuuden varhaisen vuorovaikutuksen kehittymiseen ja lapsilähtöisen ajattelun syntyyn. (Setälä, 2011; Vauvojen värikylpy, s.14-27.) Tällöin on tärkeää, että perheisiin luodaan hyvä asiakaskontakti, jolloin kaikki toiminta perustuu vauvaperheiden elämäntilanteen ymmärtämiseen, vauvan psyykkisen ja fyysisen kehityksen tiedostamiseen sekä taitoon kohdata yksilöt sensitiivisesti ja positiivisesti. (Nurmiranta, Leppämäki, Horppu, 2009; Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen, s. 47.) Uusien ja jännittävien tilanteiden sekä asioiden (kuten taideteoksien) äärellä perheet tarvitsevat tukea, ymmärrystä, sallivuutta ja positiivista otetta. (Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen, 2016; Huomaa hyvä, s.17.)

Ohjaajalta vaaditaan myös riittävää taiteen tuntemusta sekä perehtyneisyyttä mm. kierroksen taideteosten sisältöihin ja valmistustekniikoihin. (Itkonen, 2011; Taidekuvan äärellä, s. 62-63.) Ohjaajan kannattaakin tehdä yhteistyötä taidemuseon tai -gallerian asiantuntijoiden kanssa eri käytäntöjen avaamiseksi. Lastenkulttuurikeskus Kruunupään työntekijät ovat kaikki kuvataiteilijoilta, jolloin tietty taiteen tuntemus ja ymmärrys on jo olemassa Vauvojen värikylpy -toiminnan yhteydessä.

Ohjaajalla tulisi myös olla tarpeeksi tietoa siitä, miten vanhemmille avataan näkökulmia pienen lapsen reaktioiden tulkintaan. Vanhemman on mahdollista lukea uusin silmin lapsensa eleitä ja myötäillä hänen tunnetilojaan tiiviissä vuorovaikutuksessa erilaisten teosten äärellä. Sanoittamisessa pitää kuitenkin olla

tarkkana, ettei vanhemmat sekoita omia ja lapsen tunteita ja reaktioita keskenään. Alle 1-vuotiaat vaistoavat ja kopioivat herkästi vanhempansa tunteita. Jos vanhempi on jännittynyt tai pelokas, voi vauva reagoida kaikkeen levottomuudella tai itkulla.

Kuva 2. Vauvan reaktio taiteen äärellä. Porin taidemuseo. (Kruunupään arkisto 2010).

3. VAUVAPERHEIDEN NÄYTTELYVIERAILUN KONKRETIAA.

Ohjaaja on jo ennakkoon suunnitellut toteutettavan taidekierroksen ja sitä varten tarvittavat materiaalit. Teosten äärelle kannattaa varata mukaan teemaan sopivia hypistely- ja tutkimusmateriaaleja, jotka moniaistisesti havainnollistavat teoksen sisältöjä tai auttavat muuten eläytymään aiheeseen. Materiaalit voivat stimuloida tunto-, maku-, haju- ja kuuloaisteja. Tutkimusvälineiksi sopii suurennuslasit, värikalvot yms., jonka kautta taidetta voi lähestyä. Hypistely- ja tutkimusmateriaalien kohdalla pitää aina muistaa turvallisuus, sillä vauvat vievät mielellään kaikki materiaalit suuhunsa. Kierroksen varrelle on myös viisasta luoda huilauksipisteitä, joille vauvaperheet pääsevät tarvittaessa istahtamaan ja hoivaamaan.

Näyttelyn sisältöjen avaaminen suuntautuu 4-23kk ikäisten kohdalla, joko suoraan tai lapsen kautta heidän vanhemmilleen. Tämä vaatii ohjaajalta sisällöllisen sanoittamisen hallinnan lisäksi myös ilmaisullisia variaatioita sekä äänenkäytön monipuolisuutta. Vanhempia kiinnostanee teosten sisällöt, tekniikat ja taiteilijan taustat. Näihin pitää ehdottomasti perehtyä kierroksen aikana, mutta ennemmin kevyesti, kuin juurta jaksaa. Vauvaperheillä huomio saattaa nopeasti mennä lapsen olotilojen korjaamiseen, eikä tällöin näyttelyn sisältö pitkänä monologina ole mielekästä.

Taidekierros alle 2-vuotiaille kestää noin tunnin verran. Jos näyttelykäynnin lisäksi on tavoitteena toteuttaa taidetyöskentelyä, ei kierros voi olla 20 minuuttia pidempi. Ajallinen rajallisuus luo näyttelykierrokselle paineita sanoittamiseen taideteosten sisällöistä sekä tutustuttavien teosten määrään. Mitä pienemmistä näyttelykävijöistä on kyse, sitä tarkemmin on mietittävä ajanhallintaa lapsen jaksamisen näkökulmasta. Keskeistä onkin tähdätä mukavaan yhdessäoloon, (Kettunen, Hilja, Laitinen & Rastas, 2006; Kuvien keskellä, s. 185) oman lapsen reaktioiden havainnointiin sekä

taidehetkestä nauttimiseen.

3. LOPUKSI

Näyttelyvierailut vauvaperheiden kanssa on pitkälti tasapainoilua erilaisten tunnetilojen ja tilanteiden parissa. Kokemukseni perusteella kuitenkin sanoisin, että vauvat nauttivat taiteen katsomisesta. He ovat yleisesti ottaen kiinnostuneita uusista asioista ja luontaisesti uteliaita. Tällöin teosten monipuoliset värit, voimakkaat kontrastit, ihmeelliset muodot sekä mahdolliset kasvot tai kasvoiksi tulkittavat elementit vetävät puoleensa. Vauvat ovat myös hyvin valikoivia ja suorita. He voivat katsella kauan samaa teosta tai kiihkeästi herkutella aina uudella. Emme tiedä, miten vauvat suhtautuvat taiteen sisältöihin, mutta elämyksistä he kuitenkin nauttivat oman turvallisen vanhemman välittömässä läheisyydessä.

LÄHTEET

H., Nurmiranta, P., Leppämäki, S., Horppu. (2009). *Kehityopsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen*. Kirjapaja.

S., Itkonen. (2011). *Taidekuvan äärellä katso, koe, jaa*. Kansanvalistusseura.

K., Kettunen, M., Hiltunen, S., Laitinen & M., Rastas. (2006). Kuvien keskellä. Teoksessa K. Kettunen (2006). *Museossa opitaan* (s.179-188). Like.

L., Uusitalo-Malmivaara ja K., Vuorinen. (2016). *Huomaa hyvä*. Ps-Kustannus.

P., Setälä, (2011). *Vauvojen värikylpy*. Porin taidemuseo.

Lemmström, K. (2021). *Vauvojen elekieli ja viestit* [Suullinen esitys].

Värikylpyohjaajien etäpäivä 9.6.2021. Satasairaala ja Lastenkulttuurikeskus Kruunupää.